

JUSTITIEDEPARTEMENTET
ÅKLAGARENHETEN
103 33 STOCKHOLM

2010-11-12
D1.1-0240/2010
Ju2010/5473/Å

Remissyttrande över betänkandet Förundersökningsbegränsning (SOU 2010:43)

Brottsförebyggande rådet (Brå), som fått rubricerade betänkande på remiss, tillstyrker utredningens förslag. Förslaget om en ny bestämmelse om förundersökningsbegränsning avseende personer framkallar dock vissa bekymmer. Brå lämnar därför nedanstående synpunkter som bör beaktas i den fortsatta beredningen av ärendet.

En ny bestämmelse om förundersökningsbegränsning avseende personer

Som påpekas i utredningen väcker förslaget om förundersökningsbegränsning avseende personer flera principiella frågor. Förslaget innebär ett klart avsteg från den i Sverige rådande principen om absolut åtalsplikt och den därmed korresponderande förundersökningsplikten.

Förslaget innebär en möjlighet för åklagare att inte beivra vissa personers brottsliga gärningar av det skälet att de begås inom ramen för ett systematiskt, organiserat, brottsligt förfarande. En brottslig gärning skulle således komma att behandlas olika beroende på om den begås som en del av en brottshärva eller inte. En sådan rättsordning åsidosätter grundläggande principer om allas likhet inför lagen, förutsebarhet och enhetlighet i rättstillämpningen. Brå anser att det är problematiskt att öka åklagarnas diskretionära utrymme i detta avseende.

Från detta principiella plan kan kritik riktas mot utredningens förslag från ytterligare två utgångspunkter. Den första är att utredningen utgår från att organisationen kring brottsutredningar är statisk. Ett och samma brott som en person begått kan således inom ramen för polis- och åklagarväsendets mer rutinbetonade verksamhet leda till åtal eftersom utredningen av den personens brott inte får konkurrens genom att en större härva utreds. När samma persons brott hamnar i en större förundersökning skulle det inte längre finnas tid och resurser att ta sig an även det brottet.

Även om det inte är svårt att förstå polisens och åklagares arbetsbörda i den större härvan och deras önskan att kunna skala av utredningen av vissa personer är det i slutändan en organisationsfråga. Myndigheterna bör kunna organisera sig på ett sådant sätt att brottsbekämpningen inte blir slumpmässig som i fallet med personen vars brott antingen hamnar inom eller utanför en härva.

Den andra kritiken handlar om att strategier mot organiserad brottslighet inte alltid följer straffvärdet eftersom det kan vara svårt att styrka att centrala personer gjort sig skyldiga till allvarliga brott. I utredningens resonemang ligger tanken att vissa personers brott är viktigare än andras och det borde då gälla brott med höga straffvärden. Följaktligen bör förundersökningen riktas in på dessa. Mindre viktiga brott utmönstras genom förundersökningsbegränsning.

Organiserad brottslighet uppträder inte sällan på det sättet att mindre viktiga personer exponeras mer än dem som har centrala roller i den brottsliga verksamheten. Vid exempelvis narkotikabrottslighet är ett vanligt förfarande att anlita kurirer, mottagare och transportörer av narkotika. Straffvärdet är mycket högt för personer som hanterat stora mängder narkotika, även om dessa personer kanske har lite insyn i den kriminella grupperingen och är enkla att byta ut. Det kan vara betydligt svårare att styrka att viktigare personer gjort sig skyldiga till allvarliga brott. Kanske går det bara att styrka mindre grova brott?

En illustration kan göras med Alcatrazlistan som Rikskriminalpolisen började föra år 2006 och som sedan dess förnyats ett antal gånger. Tanken med listan är att peka ut de viktigaste personerna inom den organiserade brottsligheten. Brå:s utvärdering visade dock att ett vanligt åklagarbeslut var åtalsunderlåtelse.¹ Delvis speglar det svårigheten att binda personer vid allvarlig brottslighet.

En förundersökningsbegränsning avseende personer kan därför i vissa situationer leda till att viktiga personer helt undgår straff under förutsättning att de utgör en del i en större härva medan personer med riskfyllda uppgifter blir föremål för en grundlig utredning.

Detta yttrande har beslutats av undertecknad myndighetschef. I beredningen har deltagit chefsjuristen och enhetschefen Lars Korsell och juristen Sigrid Granath, föredragande.

Jan Andersson

Sigrid Granath

¹ Polisens satsning mot organiserad brottslighet. En utvärdering av 43 projekt. Brå 2009:19.